

СЕГАШНАТА КРИЗА – ТЯ ЛИ Е "ВЕЛИКАТА ДЕПРЕСИЯ" В ТРЕТИЯ ЦИКЪЛ НА ЕВОЛЮЦИЯТА НА СВЕТОВНИЯ ПАЗАР?

*проф. Георги Найденов,
катедра "Социология", УНСС
доц. Калоян Харалампиев,
СУ "Климент Охридски"*

1. Редица автори правят аналогия между Великата депресия 1929 – 1933 г. и сегашната криза. Основанията за това са много:

а) Несъмнено сегашната криза по своята дълбочина и продължителност е единствената, която през изминалия почти вековен период наподобява Великата депресия.

б) В момента световната финансова система е в период на трансформация – доларът постепенно губи позициите си на резервна валута, също както лирата стерлинга започва да губи позициите си след Великата депресия.

в) Китай стана най-големият експортър в света и е очевидно, че в близко бъдеще центърът на световната търговия постепенно ще се премести от САЩ в Китай, също както след Великата депресия се премести от Англия в САЩ.

г) Темповете на развитие на този "кандидат" за нов център на световната търговия са неколкостранно по-високи, отколкото на "стария" център, също както темповете на развитие на САЩ са неколкостранно по-високи от тези на Англия в периода след Великата депресия.

д) От времето на Великата депресия са минали две дълги вълни на Кондратиев, които представляват четирите фази на пълния цикъл на еволюция на световния пазар. В момента светът е във фазата на "Великите сътресения" (2000 – 2020 г.), при която също както при предходната фаза на "Велики сътресения" (1914 – 1944 г.) голямата икономическа криза е съпътствана със съществени изменения в технологичния начин на производство, на финансовата система, войни и геополитическия баланс.¹

¹ В. Пантин разграничава два типа кондратиевски цикли. Първият тип нарича "цикли на границата на вековете". Такива са първият, описан от Кондратиев, протекъл от края на XVIII до средата на XIX век, третият – от края на XIX до средата на XX век и сегашният пети цикъл, започнал от края на XX век. Вторият тип цикли той нарича "цикли от средата на века". Такива са вторият – от средата до края на XIX век, и четвъртият – от средата до края на XX век (Пантин. 1996: 57). При първия тип цикли възходящата вълна е свързана с радикална промишлено-технологическа революция (технологически преврат). След това – при низходящата вълна – икономическият ръст е неустойчив, съпътстван с "велика депресия" и "велики сътресения" в световната икономика и политика (Пантин 1996: 57). При втория тип цикли, възходящата вълна е свързана с геополитическа и геоикономическа революция (революция на международния пазар), в резултат на което се създават принципно нови условия за разпространение на новите технологии и отрасли на производството, възникнали в предходния кондратиевски цикъл. След като този нов начин на производство се разпространи от центъра на международната търговия към полупериферията и периферията и се изчерпи неговият потенциал, започва низходящата вълна, която е характерна със структурна криза – криза на съществуващата отраслова и технологична структура, и на свързаните с нея социални структури и институции. Структурната криза на икономиката и обществото създава предпоставки и води до нова промишлено-технологична революция – започва нова спирала на технологичното, икономическото, политическото развитие на международния пазар (Пантин, 1996: 58).